

Fimmtudaginn 15. desember 1988.

Nr. 132/1987. **Lífeyrissjóður Tæknifræðingafélags
Íslands**

(Sigurður Georgsson hrl.)

gegn

Umsjónarnefnd eftirlauna

(Hákon Árnason hrl.)

Aðildarhæfi. Greiðsluskylda lífeyrissjóða vegna
eftirlauna aldraðra. Stjornarskrá.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðmundur Jónsson, Bjarni K. Bjarnason, Guðmundur Skaftason og Guðrún Erlendsdóttir og Haraldur Henrysson, settur hæstaréttardómari.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með áfrýjunarstefnu dagsettri 14. apríl 1987. Hann krefst sýknu af öllum kröfum stefnda og málskostnaðar úr hendi stefnda bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefnda krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Við munnlegan flutning málsins fyrir Hæstarétti hélt áfrýjandi því fram, að stefnda geti ekki ein og óstudd verið aðili máls þessa. Hana skorti aðildarhæfi þar sem heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra og fjármálaráðherra f.h. rikissjóðs hafi ekki staðið að málsókninni með stefndu. Beri því að vísa málinu frá héraðsdómi ex officio.

Heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra skipar þrjá menn í svo nefnda umsjónarnefnd eftirlauna, einn eftir tilnefningu Alþýðusambands Íslands, einn samkvæmt tilnefningu Vinnuveitendasambands Íslands og einn án tilnefningar og er hann formaður nefndarinnar. Meginverkefni umsjónarnefndarinnar samkvæmt lögum nr. 97/1979 um eftirlaun aldraðra er útreikningur og ákvörðun lífeyris rétt-hafa ásamt útreikningi og fjárstjórn þess hluta tekna sjóðsins, sem rennur frá hlutaðeigandi lífeyrissjóðum, sbr. 24. og 25. gr. laganna. Lögin tiltaka ekki neinn annan aðila til innheimtu á framlögum lífeyrissjóðanna. Telja verður að nefndin sé stjórnvald með sérstakan lögfestan fjárhag og bær að vera í fyrirsvari að því er

framangreint varðar í lögskiptum og í dómsmáli sem þessu. Verður málinu því ekki sjálfkrafa vísað frá héraðsdómi af þessari ástæðu.

Þá hélt áfrýjandi því fram í málflutningi sínum fyrir Hæstarétti, að málsreifan stefnda í héraðsdómsstefnu og greinargerð hafi verið svo áfátt, að það eigi einnig að valda ómerkingu dómsins og frávisun málsins frá héraðsdómi *ex officio*.

Af gögnum málsins er ljóst, að kröfufjárhæð í héraðsdómsstefnu og greinargerð var ekki sundurliðuð svo sem þörf var á. Við þingfestingu málsins lagði stefnda hins vegar fram sundurliðun kröfunnar á sérstöku skjali með þeim hætti, að áfrýjandi gat gert sér grein fyrir henni, þegar hann ritaði greinargerð. Að svo vöxnu máli og þar sem áfrýjandi hefur lýst því yfir hér fyrir dómi að ekki sé tölulegur ágreiningur í málinu þá eru ekki efni til að ómerkja hinn áfrýjaða dóm vegna vanreifunar í héraði.

Með skírskotun til forsendna hins áfrýjaða dóms þykir bera að staðfesta hann, þó þannig að frá 1. desember 1988 til greiðsludags greiði áfrýjandi 24% ársvexti af hinn tildæmdu fjárhæð.

Rétti þykir að áfrýjandi greiði stefndu 175.000,00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður að öðru leyti en því að áfrýjandi, Lífeyrissjóður Tæknifræðingafélags Íslands, greiði stefndu, Umsjónarnefnd eftirlauna, 24% ársvexti frá 1. desember 1988 til greiðsludags.

Áfrýjandi greiði stefndu 175.000,00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur hæjarþings Reykjavíkur 16. febrúar 1987.

Mál þetta, sem dómtekið var þann 9. febrúar sl., hefur Umsjónarnefnd eftirlauna (8975-6871), Suðurlandsbraut 30, Reykjavík, höfðað með stefnu birtri 12. september sl. á hendur Lífeyrissjóði Tæknifræðingafélags Íslands (6088-9767), Lágmúla 7, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru þær að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda kr. 3.016.531,00 ásamt; 4,75% dráttarvöxtum af kr. 117.950,00

frá 01.04.81 til 01.05.81, 4,5% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 01.05.81 til 01.09.81, 4,5% dráttarvöxtum af kr. 145.652,00 frá 01.09.81 til 20.04.82, 4% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 20.04.82 til 01.05.82, 4% dráttarvöxtum af kr. 308.752,00 frá 01.05.82 til 01.08.82, 4% dráttarvöxtum af kr. 328.647,00 frá 01.08.82 til 01.09.82, 4% dráttarvöxtum af kr. 431.220,00 frá 01.09.82 til 01.11.82, 5% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 01.11.82 til 01.04.83, 5% dráttarvöxtum af kr. 600.070,00 frá 01.04.83 til 01.08.83, 5% dráttarvöxtum af kr. 768.920,00 frá 01.08.83 til 01.09.83, 5% dráttarvöxtum af kr. 1.033.585,00 frá 01.09.83 til 20.10.83, 4,75% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 20.10.83 til 20.11.83, 4% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 20.11.83 til 20.12.83, 3,25% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 20.12.83 til 20.01.84, 2,5% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 20.01.84 til 01.04.84, 2,5% dráttarvöxtum af kr. 1.215.110,00 frá 01.04.84 til 01.08.84, 2,5% dráttarvöxtum af kr. 1.465.243,00 frá 01.08.84 til 01.09.84, 2,75% dráttarvöxtum af kr. 1.916.377,00 frá 01.09.84 til 01.02.85, 3,75% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 01.02.85 til 01.03.85, 4% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 01.03.85 til 01.04.85, 4% dráttarvöxtum af kr. 2.147.977,00 frá 01.04.85 til 01.06.85, 3,5% dráttarvöxtum af sömu fjárhæð frá 01.06.85 til 01.08.85, 3,5% dráttarvöxtum af kr. 2.379.577,00 frá 01.08.85 til 01.09.85, 3,75% dráttarvöxtum á mán. af kr. 3.016.531,00 frá 01.09.85 til 01.03.86, 2,75% dráttarvöxtum á mán. af sömu fjárhæð frá 01.03.86 til 01.04.86, 2,25% dráttarvöxtum á mán. af sömu fjárhæð frá 01.04.86 til greiðsludags.

Í vaxtakröfu sinni hér að framan segir stefnandi að felist krafa um greiðslu vaxtavaxta, þ.e. áfallnir dráttarvextir leggist við höfuðstól stefnukröfunnar einu sinni á ári. Krefst hann þess að dómurinn kveði á um það í dómsorði að tildæmdir dráttarvextir leggist við höfuðstól skuldarinnar á 12 mánaða fresti, í fyrsta sinn 01.09.1983.

Ennfremur er krafist málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá LMFÍ.

Dómkröfur stefnda eru þær aðallega að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda, en til vara að stefnufjárhæðin verði lækkuð í kr. 1.126.679,00 og vextir einungis dæmdir frá stefnubirtingardegi. Þá krefst stefndi málskostnaðar að mati dómsins og til vara að málskostnaður falli niður.

Til þrautavara krefst hann þess að höfuðstóll verði einungis ákveðinn kr. 1.225.548,00 og dráttarvextir einungis reiknaðir frá 01.04.83 og þá af kr. 168.850,00 og síðan stighækkandi.

Sátt var reynd án árangurs.

Í máli þessu er deilt um lögmati álagningar gjalds skv. 2. tl. 1. mgr. 25. gr. laga nr. 97/1979 um eftirlaun til aldraðra, sbr. 4. gr. laga nr. 92/1982 og 9. gr. laga nr. 117/1984, sbr. nú 1. tl. 1. mgr. 25. gr. laga nr. 2/1985.

Ákvæðið hljóðaði svo upphaflega:

„Allir lífeyrissjóðir sem lögbundnir eru eða njóta viðurkenningar fjármálaráðuneytisins samkvæmt lögum um tekju- og eignaskatt og ekki eiga aðild að samkomulagi Alþýðusambands Íslands, Farmanna- og fiskimanna-sambands Íslands, Vinnuveitendasambands Íslands og Vinnumálasambands samvinnufélaganna um málefni lífeyrissjóða frá 22. júní 1977, sbr. 2. gr. laga nr. 67/1977, skulu leggja fram 5% af bókfærðum iðgjaldatekjum sínum. Þó skal framlag aldrei reiknast af hærri fjárhæð en sem svarar 10% af iðgjaldaskyldum tekjum hvers sjóðfélaga samkvæmt lögum eða reglugerð hlutaðeigandi sjóðs.“

Stefnandi, Umsjónarnefnd eftirlauna, hefur yfirumsjón með úthlutun eftirlauna og áætla og innheimtir framlög hvers lífeyrissjóðs samkvæmt lögum og reglugerðum settum með heimild í þeim. Í 17. gr. laganna kemur fram að heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra skipar þrjá menn í nefndina, einn samkvæmt tilnefningu ASÍ, einn samkvæmt tilnefningu VSÍ og einn án tilnefningar og er hann formaður nefndarinnar.

Stefndi er einn þeirra sjóða sem fjármálaráðherra hefur viðurkennt samkvæmt lögum um tekju- og eignaskatt og ekki á aðild að samkomulagi því sem um getur í greindu ákvæði.

Nauðsynlegt þykir að rekja í stórum dráttum aðdraganda að setningu laga nr. 97/1979 um eftirlaun aldraðra, hvernig þeim hefur síðar verið breytt og hvernig þau hafa verið framkvæmd.

Í kjarasamningum árið 1969 á milli atvinnurekenda og Alþýðusambands Íslands var samið um aðild að lífeyrissjóðum frá ársbyrjun 1970. Af því tilefni stofnuðu verkalýðsfélög og sambönd þeirra til margra lífeyrissjóða. Í framhaldi af þessum samningum voru sett lög nr. 18/1970 um eftirlaun til aldraðra félaga í stéttarfélögum. Náðu lögin til félaga í stéttarfélögum sem aðild áttu að ASÍ-án tillits til þess hvort þeir hefðu greitt iðgjöld til lífeyrissjóðs eða ekki. Lög þessi voru leyst af hólmi af lögum nr. 63/1971 um eftirlaun til aldraðra félaga í stéttarfélögum. Lög þessi náðu einnig til félaga í verkalýðsfélögum utan ASÍ, enda teldust þau verkalýðsfélög í skilningi 4. gr. laga nr. 29/1956 um atvinnuleysistryggingar og hefðu komið á hjá sér skyldu aðild að lífeyrissjóði. Eftirlaunagreiðslur skv. lögum þessum áttu að falla niður eigi síðar en 1. janúar 1985 eða eftir 15 ár. Kostnaður við eftirlaunin skiptist þannig að 3/4 greiddust úr Atvinnuleysistryggingarsjóði en 1/4 úr rikissjóði.

Breytingar voru gerðar á lögum nr. 63/1971 með lögum nr. 35/1976 og nr. 67/1977. Lutu breytingar þessar aðallega að því að auka réttindi félaga í verkalýðsfélögum með því m.a. að fjölga bótategundum, bæta verðbóta-ákvæði og kveða á um uppbót á lífeyri. Uppbótin var borin af viðeigandi lífeyrissjóðum með framlagi á 4% af iðgjaldatekjum í sameiginlegan sjóð.

Breytingar þessar voru afrakstur af kjarasamningum í febrúar 1976 og 22. júní 1977.

Skv. 12. gr. l. nr. 63/1971 skipaði ráðherra þrjá menn í umsjónarnefnd eftirlauna, einn skv. tilnefningu ASÍ, einn skv. tilnefningu VSÍ og formann án tilnefningar. Hlutverk nefndarinnar var að hafa yfirumsjón með úthlutun eftirlauna.

Greind lög nr. 63/1971 voru felld úr gildi með lögum nr. 97/1979 sem tóku gildi 1. janúar 1980, en heiti þeirra er lög um eftirlaun til aldraðra. Var frumvarp til laganna samið á grundvelli fyrirheita, sem ríkisstjórnin gaf í júní 1977 til að leysa ágreining atvinnurekenda og launþega. Aðalbreiðing laganna frá því sem áður var eru þær að lögin ná til miklu fleiri aldraðra en áður og nú er tekna vegna kostnaðarins aflað með nýjum hætti. Skv. lögnum frá 1979 eru felld niður skilyrði um aðild að stéttarfélagi og skylduadild að lífeyrissjóði og skilyrðið um launatekjur felld niður, en í stað sett skilyrði um atvinnutekjur. Ná því lögin ekki eingöngu til launþega heldur og til sjálfstætt starfandi manna sem hafa atvinnutekjur. Lögin ná þó ekki til allra landsmanna, heldur undanskildir fjölmennir hópar eins og til dæmis húsmæður og öryrkjar, svo og þeir sem eingöngu hafa eignatekjur.

Í meginatriðum má skipta lögnum í þrjá efnisflokka.

1. Eftirlaun til aldraðra í stéttarfélögum, en fé til greiðslu á kostnaði vegna þeirra kemur sem fyrr að 3/4 úr Atvinnuleysistryggingarsjóði og 1/4 úr ríkissjóði.
2. Uppbót á eftirlaun þeirra, er falla undir 1. lið hér að framan, en gjöld til greiðslu þeirra eru borin af hlutaðeigandi lífeyrissjóðum, sem leggja fram 5% af iðgjaldatekjum sínum. Nægi þetta 5% fjárframlag ekki léggur hver sjóður fram það sem á kann að vanta vegna sinna félaga.
3. Eftirlaun til aldraðra sem ekki eru í þeim verkalyðsfélögum er falla undir I. kafla l. nr. 97/1979 og heyra ekki heldur undir l. nr. 101/1970 um lífeyrissjóð bænda. Fjár til að greiða þennan kostnað átti að afla með eftirtöldum hætti:
 - a) 0,5% eftirlaunasjóðsgjald af launaskattsstofni eigin vinnu sjálfstætt starfandi manna.
 - b) 5% af bókfærðum iðgjöldum allra lífeyrissjóða utan samkomulags atvinnurekenda og launþega frá 27.06. 1977.
 - c) framlagi á eftirstöðvum frá ríkissjóði (40%), Jöfnunarsjóði sveitarfélaga (30%) og Atvinnuleysistryggingarsjóði (30%).

Að auki eru ákvæði í 25. gr. um sérstakar uppbætur á lífeyri skv. II. kafla laga um lífeyrissjóð bænda, en hluti tekna skv. 3 a)-c) hér að framan rennur til að greiða þessa sérstöku uppbót.

Ákvæði um Umsjónarnefnd eftirlauna eru í 17. gr. laganna og er hlut-

verk nefndarinnar þar skýrt á sama hátt og fyrr og hún mönnuð með sama hætti. Í 19. gr. segir að Tryggingastofnun ríkisins inni af hendi greiðslur til lífeyrissjóða og annarra og færi þær með tilteknum hætti. Þá er ráðherra heimilt að fela Tryggingastofnun ríkisins að taka við umsóknum og annast afgreiðslu lífeyris skv. II. kafla laganna, þegar hlutaðeigandi á ekki aðild að lífeyrissjóði.

Engin ákvæði eru í lögnum sjálfum um reikningshald og endurskoðun, en í 25. gr. 2. mgr. er ráðherra heimilað að fengnum tillögum Umsjónarnefndar eftirlauna að kveða á um skilgreiningu iðgjalda og setja reglur um bókfærslu iðgjalda í því sambandi og um dráttarvexti af ógreiddum framlögum. Tryggingastofnun ríkisins hefur frá upphafi gert ársreikninga um rekstur umsjónarnefndar, sbr. nú 19. gr. laga nr. 2/1985, með sama hætti og stofnunin gerir ársreikninga þeirra lífeyrissjóða sem hún hefur afgreiðslu fyrir skv. 75. gr. almannatryggingalaga.

Fjárhagsáætlun um heildartekjur og gjöld hefur verið lögð fyrir nefndina til samþykktar hvert ár og áætlunin síðan send heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytinu. Undanfarin ár hefur áætlunin einnig verið send Tryggingastofnun ríkisins, Fjárlaga- og hagsýslustofnun, Ríkisendurskoðun, Atvinnuleysistryggingasjóði og Jöfnunarsjóði sveitarfélaga. Samkomulagssjóðir fá árlega yfirlit um jöfnun útgjalda til sérstakrar uppbótar samkvæmt I. kafla laganna, og aðrir sjóðir fá yfirlit um eigið framlag.

Lög nr. 97/1979 um eftirlaun aldraðra tóku gildi sem fyrr segir hinn 1. janúar 1980. Með lögnum nr. 52/1981, 3. gr., var felld niður ákvæði um 0,5% af launaskattsstofni sjálfstæðra atvinnurekenda. Lögin tóku gildi 9. júní 1981 og hafði ákvæðið um innheimtu þessa þannig verið í gildi u.þ.b. 1½ ár án þess að því væri beitt. Þetta breytti engu um réttindi til lífeyris skv. II. kafla laganna. Allir réttihafar skv. II. kafla héldu óbreyttum réttindum til lífeyris og uppbótar.

Forsendur þess að felld var niður ákvæðið um 0,5% gjald af launaskattsstofni sjálfstæðra atvinnurekenda voru þær að með lögum nr. 55/1980 breyttust aðstæður þannig að öllum sem atvinnutekjur höfðu var gert að skyldu að tryggja sér réttindi í lífeyrissjóði. Var þá talið að forsendan fyrir 0,5% gjaldinu væri fallin brott (sjá Alþt. 1980-1981, dalk 4276). Af hálfu fjármálaráðuneytisins var þá ekki talið svara kostnaði að hrinda í framkvæmd innheimtu fyrir þá mánuði sem liðu frá gildistöku laga nr. 97/1979 til gildistöku laga nr. 55/1980.

Nokkrar breytingar aðrar voru gerðar á lögnum nr. 97/1979 á næstu árum með eftirtöldum lögum: I. nr. 86/1980, I. nr. 52/1981, I. nr. 92/1982, en með þeim voru lögin framlengd frá árslokum 1982 til ársloka 1984, I. nr. 117/1984, sem framlengdu lögin til ársloka 1989, en lækkuðu skattinn,

sem hér um ræðir, í 4% árið 1985 og 3% 1986-1989. Lögin voru síðan endurútgefin í heild sem l. nr. 2/1985.

Þann 11. apríl 1980 sendi stefnandi bréf til stefnda og krafði stefnda um greiðslu á framlagi sjóðsins samkvæmt áðurnefndri 25. gr. laga nr. 97/1979, sem nefndinni reiknaðist vera gamlar kr. 4.922.300,00. Reikningur stefnanda byggðist á 2. mgr. 25. gr. laga nr. 97/1979 en þar stendur: „Umsjónarnefnd eftirlauna skal áætla framlag hvers lífeyrissjóðs samkvæmt 2. og 3. lið 1. mgr. í byrjun hvers árs. Gjaldldagi hins áætlaða framlags er 1. apríl en endanlegt uppgjör skal fara fram 1. júlí næsta ár á eftir. Ráðherra getur að fengnum tillögum Umsjónarnefndar eftirlauna kveðið á um skilgreiningu iðgjalda og sett reglur um hvernig bókfærslu iðgjalda skuli hagað í þessu sambandi, dráttarvexti af ógreiddum framlögum og nánari framkvæmd ákvæðis þessarar greinar.“

Ráðherra setti reglugerð með stoð í framangreindum lögum hinn 26. mars 1980 og var reglugerðin nr. 207 um framlög til eftirlauna aldraðra. Í 5. gr. reglugerðarinnar eru sambærileg ákvæði við 2. mgr. 25. gr. áðurnefndra laga, en þar segir: „Umsjónarnefnd eftirlauna skal í marsmánuði ár hvert 1980 til 1982 áætla iðgjaldatekjur lífeyrissjóða á árinu, sbr. 2.-4. gr. Áætlun iðgjaldatekna skal miða við tölur nýjasta ársreiknings eða yfirlit frá sjóðnum og breytingar á grundvallarlaunum, skv. 6. gr. laganna frá hlutaðeigandi reikningsári til gjaldársins. Grundvallarlaun gjaldársins skulu áætluð þannig að reiknað sé með óbreyttum launum frá mars til desember en síðan skal Umsjónarnefnd ákveða nauðsynlega viðbót við árstölu er þannig er fengin vegna óvissra launalækkana.“

Áðurnefnt framlag stefnda var því reiknað út samkvæmt framansögðu og byggt á ársreikningum stefnda frá 1978 og miðað við bókfærð iðgjöld 1978 og síðan voru þau hækkuð í samræmi við hækkun á grundvallarlaunum samkvæmt 6. gr. laga nr. 97/1979, en það eru laun skv. 2. taxa Dagsbrúnar með fullri starfsaldurshækkun. Viðbót vegna áætlaðra launahækkana, það sem eftir var árs 1980, var reiknuð nema 6,5%. Samkvæmt áætlun þessari áttu iðgjaldatekjur stefnda að nema gömlum kr. 98.446.000,00 og framlag sjóðsins fundið með því að taka 5% af þeirri fjárhæð. Gjaldldagar framlaganna skyldu vera 1. apríl ár hvert 1980 til 1982, samkvæmt 7. gr. áðurnefndrar reglugerðar. Heimilt skyldi þó lífeyrissjóðum að inna ársgreiðsluna af hendi í tveimur jöfnum hlutum.

Væri fyrri hlutinn ekki greiddur í síðasta lagi 30. apríl skyldu reiknast dráttarvextir af ársgreiðslunni í heild frá gjaldldaga til greiðsludags í samræmi við reglur Seðlabanka Íslands um heimild til töku dráttarvaxta af fasteignaveðskuldum. Væri fyrri hluti greiddur fyrir apríllok en síðari hluti ekki greiddur í síðasta lagi 31. júlí skyldu reiknast dráttarvextir á sama hátt af eftirstöðvum frá gjaldldaga til greiðsludags. Í 8. gr. fyrrnefndrar reglugerðar

nr. 207 frá 1980 eru ákvæði um endanlegt uppgjör, en gert var ráð fyrir að endanlegt uppgjör fyrir árin 1980-1982, í stað áætlunar þeirrar sem um hefur verið getið, skyldi miðast við 1. júlí ár hvert 1981-1983. Mismunur á endanlegri niðurstöðu og áætlunarfjárhæð skyldi greiddur eigi síðar en 31. júlí, en dráttarvextir reiknast frá og með 1. ágúst.

Stefndi greiddi á árinu 1980 framlag í tveimur hlutum samtals að fjárhæð g.kr. 4.922.300,00 skv. áætlun stefnanda. Hann greiddi með fyrirvara. Stefndi höfðaði samt ekki endurkröfumál á hendur stefnanda. Það gerði aftur á móti Lífeyrissjóður Verkfræðingafélags Íslands og endurkrafði þar sams konar framlög. Það mál var dæmt í bæjarþingi Reykjavíkur 02.04.82 og í Hæstarétti 29.06.84. Var á því byggt af hálfu Verkfræðingafélagsins að endurgreidslukrafan ætti stöð í 67. gr. stjórnarskrárinnar og grundvallarreglum stjórnarskrárinnar um jafnrétti þegnanna, sem leiða mætti af 40. og 77. gr. stjórnarskrárinnar.

Niðurstaða héraðsdóms, sem staðfest var í Hæstarétti, var sú að skattlagningin fengi samrýmt 67. gr. stjórnarskrárinnar og grundvallarreglum hennar um jafnræði þegnanna.

Í máli þessu innheimtir stefnandi áætluð framlög vegna áranna 1981-1985 og samkvæmt uppgjörum vegna áranna 1980-1984. Hann gerir eftirfarandi grein fyrir útreikningum sínum:

„Framangreindar greiðslur stefnda til stefnanda eru einu greiðslurnar sem stefndi hefur innt af hendi til stefnanda fram að þessu. Í samræmi við 5. mgr. reglugerðar nr. 207 frá 1980 reiknaði stefnandi út framlag stefnda fyrir næsta ár, þ.e. árið 1981, var þar byggt, eins og fram kemur í bréfi stefnanda til stefnda dags. 31.03.81, á bókfærðum iðgjöldum 1979 og áætlun í samræmi við þær hækkningar sem urðu á fyrrnefndum grundvallarlaunum fram til mars 1981 og við áætlun frá mars 1981 til ársloka 1981 var stuðst við spá Þjóðhagsstofnunar. Samkvæmt áðurnefndri áætlun áttu iðgjaldatekjur stefnda að nema á árinu 1981 kr. 2.359.000,00 og framlag til sjóðsins að reiknast kr. 117.950,00.

Hinn 24. ágúst 1981 sendi stefnandi stefnda bréf vegna endurskoðunar á áætlun vegna ársins 1980, en ársreikningur þess árs hafði þá ekki borist nefndinni. Nettóiðgjöld voru áætluð kr. 153.850.000,00. Samkvæmt ofangreindu bréfi reiknast framlagið vegna 1980 gamlar kr. 7.692.500,00, en áður voru greiddar gamlar kr. 4.922.300,00. Mismunur er því gamlar kr. 2.770.200,00 sem gera nýkr. 27.702,00 sem er eins og áður hefur fram komið mismunur á milli áætlaðs framlags og endanlegrar greiðslu.

Hinn 1. apríl 1982 sendi stefnandi stefnda bréf vegna áætlaðs framlags fyrir árið 1982. Eins og fyrr er útreikningurinn byggður á bókfærðum iðgjöldum nú fyrir árið 1979 og áætlað í samræmi við launahækkningar til mars 1982, en frá mars til ársloka 1982 var stuðst við spá Þjóðhagsstofnunar.

Miðað við greinda áætlun var gert ráð fyrir að iðgjaldatekjur stefnda yrðu kr. 3.262.000,00 miðað við að iðgjöld nemi 10% af iðgjaldsskyldum tekjum, 5% af þeirri fjárhæð reiknast kr. 163.100,00 sem er framlag sjóðsins skv. 25. gr. laga 97/1979. Gjaldþagi var 1. apríl 1982 og bar að greiða helming fjárhæðar fyrir lok aprílmánaðar, ella reiknuðust dráttarvextir af skuldinni í heild.

Eins og fram kemur í niðurlagsákvæði 25. gr. laga nr. 97/1979 áttu ákvæðin í greininni að endurskoðast í árslok 1982. Var það gert með lögum nr. 92/1982, sem tóku gildi 1. janúar 1983, og voru ákvæði 25. gr. tekin nær óbreytt fyrir árin 1983 og 1984, en gjaldþagar áætlaðs framlags voru þó bundnir tveir, 1. apríl og 1. ágúst, og skyldi helmingur greiðast í hvort sinn í stað heimildar til þess að skipta þessu í tvennt samkvæmt eldri lögum. Endanlegt uppgjör vegna þessara ára skyldi miðast við 1. ágúst næsta ár á eftir skyldu eftirstöðvar og ofgreiðslur reiknast með álági er svarar til hækkana sem orðið hafa á grundvallarlaunum samkv. 1. mgr. 6. gr. laganna nr. 97/1979. Þær breytingar urðu þó að 2. tl. 1. mgr. 25. gr. laganna varð 1. tl. og 3. tl. varð 2. tl., en með lögnum nr. 52/1981 var 1. tl. 1. mgr. 25. gr. laganna felldur niður samkvæmt 3. gr. þeirra laga. Í framhaldi af áður nefndum lögum var sett reglugerð nr. 47 frá 1983, en þar kom m.a. fram í 7. gr. að dráttarvextir fyrir árin 1983 og 1984 reiknast af hvorum hluta fyrir sig miðað við 1. apríl og 1. ágúst. Samkvæmt eldri reglugerð reiknuðust dráttarvextir af skuldinni í heild, félli niður greiðsla á fyrri hluta greiðslunnar.

Fyrir árið 1983 sendi stefnandi stefnda bréf dags. 23. mars 1983 og krafði stefnda um framlag vegna 1983 að fjárhæð kr. 337.700,00. Eins og fram kemur í nefndu bréfi byggðust útreikningar stefnanda á bókfærðum iðgjöldum stefnda 1981 og var síðan áætlað framlagið í samræmi við almennar launahækkanir til mars 1983 og frá mars til ársloka 1983 var stuðst við spá Þjóðhagsstofnunar um launahækkanir. Samkvæmt framangreindri áætlun var niðurstaðan sú að iðgjaldatekjur stefnda yrðu kr. 6.754.000,00 og 5% af þeirri fjárhæð nemur eins og áður segir kr. 337.700,00.

Hinn 6. apríl 1984 sendi stefnandi stefnda bréf og krafði stefnda um framlag vegna 1984. Útreikningur framlagsins byggðist á sömu útreikningum og um hefur verið getið hér að framan, en samkvæmt áætlun stefnanda var miðað við að iðgjaldatekjur stefnda yrðu kr. 7.261.000,00 miðað við að iðgjöld næmu 10% af gjaldskyldum tekjum. Framlag stefnda samkvæmt 25. gr. laga nr. 97/1979 reiknaðist því kr. 363.050,00.

Hinn 14. ágúst 1984 sendi stefnandi stefnda útreikning á endurskoðaðri áætlun um framlög vegna ársins 1983. Nettóiðgjöld sjóðsins 1983 námu kr. 7.985.861,00 og 5% af þeirri fjárhæð reiknast því kr. 399.298,00, en áður var áætlað í bréfi 23.03.83 að framlagið yrði kr. 337.700,00. Mis-

munur af þessum fjárhæðum nemur því kr. 61.598,00. Eins og fram kemur í nefndu bréfi reiknast samkvæmt 2. mgr. 8. gr. reglugerðar nr. 48/1983 álag á eftirstöðvar og ofgreiðslur og svarar álagið til hækkunar sem orðið hefur á grundvallarlaunum frá 1. ágúst á framlagsárinu. Með álagi þessu nemur mismunurinn kr. 68.608,00.

Hinn 9. og 27. nóvember 1984 sendi stefnandi stefnda bréf þar sem stefndi er krafinn um greiðslu vanskila við sjóðinn að fjárhæð kr. 2.188.588,00, en með bréfi 5. desember 1984 svarar stefndi nefndum bréfum á þá leið að stefndi fellst ekki á að greiða að svo stöddu téð vanskil og mótmælir fjárhæð álagningarinnar og vaxtaútreiknings auk þess sem allur fyrirvari er gerður um réttmæti álagningarinnar.

Með bréfi dags. 28. mars 1985 krefur stefnandi stefnda um framlag vegna ársins 1985. Varðandi útreikning á framlagi er byggt á sömu útreikningsaðferðum og að framan hefur verið rakið og er niðurstaða þeirra útreikninga sú að iðgjaldatekjur stefnda voru áætlaðar kr. 11.581.000,00 miðað við að iðgjöld nemi 10% af iðgjaldsskyldum tekjum, en 4% af því eru kr. 463.200,00 sem er framlag stefnda fyrir árið 1985.

Rétt er að geta þess að hinn 19. desember 1984 voru samþykkt á Alþingi lög nr. 92/1984 um breytingu á lögum 97/1979 um eftirlaun til aldraðra. Breytingarnar voru fölgðar í því m.a. að gildistími laga nr. 97/1979 var framlengdur um 5 ár eða til ársloka 1989. Samkvæmt 9. grein laganna breyttist 25. gr. með þeim hætti að í stað greiðslu á 5% af bókfærðum iðgjaldatekjum árin 1980-1984 skyldu greiðast 4% af sama stofni árið 1985 og 3% árin 1986-1989. Ennfremur var í 1. grein laganna kveðið á um breytingu grundvallarlauna þannig að í stað þess að tengja þau ákveðnum launataxta var ákveðið að þau skyldu vera föst krónutala kr. 14.500,00 miðað við janúar 1985. Stefndandi er síðan veitt heimild í lögnum til breytingar á þessum grundvallarlaunum í samræmi við breytingar á launum verkamanna samkvæmt kjarasamningum. Með stöð í framangreindum lögum var gefin út reglugerð þann 21. mars 1985 og var hún mjög í anda fyrri reglugerðar um sama efni, t.d. varðandi útreikning og gjalddaga.

Hinn 25. mars 1986 sendi stefnandi stefnda bréf þar sem stefndi var krafinn um framlög vegna ársins 1986. Í nefndu bréfi voru iðgjaldatekjur stefnda fyrir 1986 áætlaðar kr. 16.670.000,00 miðað við að iðgjöld nemi 10% af iðgjaldsskyldum tekjum. Framlag sjóðsins samkv. 25. gr. laga nr. 2/1985 reiknaðist því kr. 500.100,00.“

Stefnandi sundurliðar dómröfur sínar á eftirfarandi hátt á dómshj. 27: „1. Áætlun vegna 1981

(bréf 31/3'81)

kr. 117.950,00

4,75% drv. 1/4-1/5'81 kr. 5.603,00

4,5% drv. 1/5-1/9'81 (18%) kr. 21.231,00

2. Leiðrétt áætlun vegna 1980 — hækkun (bréf 24/8'81)		kr. 27.702,00
	Höfuðstóll 1/9'81	kr. 145.652,00
4,5% drv. 1/9'81-20/4'82 (36%)	kr. 52.435,00	
4% drv. 20/4-1/5'82		
3. Áætlun framlags vegna 1982 (bréf 1/4'82) (Dráttarvextir af heildar- greiðslu frá 1/5'82)		kr. 163.100,00
	Höfuðstóll 1/5'82	kr. 308.752,00
4% drv. 1/5-1/8'82 (12%)	kr. 37.050,00	
4. Leiðrétt áætlun vegna 1981 — hækkun (bréf 8/7'82)		kr. 19.895,00
	Höfuðstóll 1/8'82	kr. 328.647,00
4% drv. 1/8-1/9'82	kr. 13.146,00	
5. Dráttarvextir af kr. 117.950,00 1/4'81-1/9'81 (22,75%) Dráttarvextir af kr. 145.652,00 1/9'81-1/9'82 (52%)	kr. 26.834,00 kr. 75.739,00 kr. 102.573,00	
Drv. bætt við höfuðstól 1/9'82		kr. 102.573,00
	Höfuðstóll 1/9'82	kr. 431.220,00
4% drv. 1/9'82-1/11'82 (8%)	kr. 34.498,00	
5% drv. 1/11'82-1/4'83 (25%)	kr. 107.805,00	
6. 50% áætlaðs framlags vegna 1983 (bréf 23/3'83)		
kr. 337.700,00 1/2 kr. 168.850,00 pr. 1/4'83		kr. 168.850,00
1/2 kr. 168.850,00 pr. 1/8'83		
	Höfuðstóll 1/4'83	kr. 600.070,00
5% drv. 1/4-1/8'83 (20%)	kr. 120.014,00	
7. 50% áætlaðs framlags vegna 1983		kr. 168.850,00
	Höfuðstóll 1/8'83	kr. 768.920,00
5% drv. 1/8-1/9'83	kr. 38.446,00	

8. Dráttarvextir af kr. 431.220,00		
Dráttarvextir af kr. 182.995,00		
	kr. 248.225,00	
1/9'82-1/9'83 (58%)	kr. 143.971,00	
Dráttarvextir af kr. 163.100,00		
1/5'82-1/9'83 (74%)	kr. 120.694,00	
	kr. 264.665,00	
Drv. bætt við höfuðstól 1/9'83		kr. 264.665,00
	Höfuðstóll 1/9'83	kr. 1.033.585,00
5% drv. 1/9'83-20/10'83	kr. 86.132,00	
4,75% drv. 20/10-20/11'83	kr. 49.095,00	
4% drv. 20/11-20/12'83	kr. 41.343,00	
3,25% drv. 20/12'83-20/1'84	kr. 33.592,00	
2,5% drv. 20/1-1/4'84 (7,5%)	kr. 77.519,00	
9. Áætlað framlag vegna 1984 kr. 363.050,00		
(bréf 6/4'84) —		
50% framlagsins 1/4'84		kr. 181.525,00
	Höfuðstóll 1/4'84	kr. 1.215.110,00
2,5% drv. 1/4-1/8'84	kr. 121.511,00	
10. Síðari hluti framlags 1984 pr. 1/8'84		kr. 181.525,00
		kr. 1.396.635,00
11. Leiðrétt áætlun vegna 1983 — hækkun (bréf 14/8'84)		kr. 68.608,00
	Höfuðstóll 1/8'84	kr. 1.465.243,00
2,5% drv. 1/8-1/9'84	kr. 36.631,00	
12. Dráttarvextir af 248.225 + 143.971 =	392.196,00	
Dráttarvextir af 163.100 + 120.694 =	283.974,00	
	kr. 676.170,00	
1/9'83-1/9'84 (39,5%)	kr. 267.087,00	
Drv. af kr. 168.850,00		
1/4'83-1/8'83 (20%)	kr. 33.770,00	
Drv. af kr. 337.700,00		
1/8'83-1/9'84 (44,5%)	kr. 150.277,00	
	kr. 451.134,00	

Drv. bætt við höfuðstól 1/9'84		kr. 451.134,00
	Höfuðstóll 1/9'84	kr. 1.916.377,00
2,75% drv. 1/9'84-1/2'85 (13,75%)	kr. 263.502,00	
3,75% drv. 1/2'85-1/3'85	kr. 71.864,00	
4% drv. 1/3'85-1/4'85	kr. 76.655,00	
13. Áætlað framlag vegna 1985 (bréf 28/3'85)		kr. 231.600,00
kr. 463.200,00 — 50% fram- lagsins 1/4'85		
	Höfuðstóll 1/4'85	kr. 2.147.977,00
4% drv. 1/4'85-1/6'85 (8%)	kr. 171.838,00	
3,5% drv. 1/6'85-1/8'85 (7%)	kr. 150.358,00	
14. Síðari hluti framlags 1985 (bréf 12/8'85)		kr. 231.600,00
	Höfuðstóll 1/8'85	kr. 2.379.577,00
3,5% drv. 1/8-1/9'85	kr. 83.285,00	
15. Dráttarvextir af kr. 676.170,00		
+ kr. 267.087,00		
kr. 943.257,00		
1/9'84-1/9'85 (40%)	kr. 377.303,00	
Dráttarvextir af kr. 337.700,00		
+ kr. 33.770,00		
+ kr. 150.277,00		
kr. 521.747,00		
1/9'84-1/9'85 (40%)	kr. 208.699,00	
Dráttarvextir af kr. 231.600,00		
1/4'85-1/8'85 (15%)	kr. 34.740,00	
Dráttarvextir af kr. 463.200,00		
1/8'85-1/9'85 (3,5%)	kr. 16.212,00	
Dráttarvöxtum bætt við höfuðstól 1/9'85		kr. 636.954,00
	Höfuðstóll 1/9'85	kr. 3.016.531,00

Stefnandi gerir eftirfarandi grein fyrir málsástæðum sínum:

„Málsástæður stefnanda eru þær að hér sé um innheimtu á ótviræðri kröfu stefnanda að ræða á hendur stefnda skv. 2. tl. 1. mgr. 25. gr. 1. 97/1979 um eftirlaun aldraðra auk þeirra laga sem leyst hafa þau lög af hólmi, þ.e. 1. 52/1981, 1. 92/1982 og 1. 92/1984.

Krafist er greiðslu vaxtavaxta og byggist útreikningur vaxta á vaxta-ákvæðum Seðlabanka Íslands birtum í auglýsingum hans. Samkvæmt þessum auglýsingum er heimilt að bæta dráttarvöxtum við höfuðstól einu sinni á ári ef vanskil standa lengur en 12 mánuði.“

Þá vitnar hann til dóms bæjarþings Reykjavíkur frá 5. desember sl. í máli hans gegn Lífeyrissjóði Verkræðingafélags Íslands.

Af hálfu stefnda er eftirfarandi grein gerð fyrir málsástæðum:

„Stefndi reisir sýknukröfu sína á eftirgreindum málsástæðum: Stefndi er lífeyrissjóður með svonefndu séreignaskipulagi sbr. reglugerð sjóðsins á dskj. nr. 36. Með séreignaskipulagi er átt við það fyrirkomulag að iðgjöld sem sjóðfélagi ýmist greiðir einn, ef hann er sjálfstætt starfandi, eða sem launþegi, verða hans séreign og kemur það fram í því sem segir í 9. gr. reglugerðar sjóðsins á blaðsíðu 3 á dskj. 36: „Sjóðfélagi sem orðinn er fullra 65 ára á rétt á að fá greidda inneign sína í sjóðnum, og skal sú greiðsla fara fram með jöfnum ársgreiðslum á eigi skemmri tíma en 10 árum, sbr. þó 3. mgr. þessarar greinar“ (tilvitnun lýkur). Hér er um grundvallaratriði að ræða sem skilur lífeyrissjóði með séreignaskipulagi frá öðrum lífeyrissjóðum, þar sem ekki eru jafn skörp skil á innistæðum sjóðfélaga og ella. Má öldungis jafna inneign manna í lífeyrissjóði eins og stefnda til innistæðu manna í bönkum og sparissjóðum.

Brýtur því skattheimta af því tagi sem hér um ræðir í bága við 67. gr. stjórnarskrár nr. 33/1944 um friðhelgi eignaréttarins, enda verður ekki sagt um skattheimtu þessa að hún fylgi þeirri reglu að skatturinn sé lagður á eftir almennum efnislegum mælikvarða og þeirri jafnræðisreglu sem talin er gilda í íslenskum rétti, enda felst sú takmörkun í sjálfu skatthugtakinu. Auk þess brýtur framsal löggjafans til stefnanda á skattlagningarvaldi sínu í bága við 40. gr. stjórnarskrár nr. 33/1944.

Þá hefur komið í ljós að forsendur skattheimtunnar hafa brostið að miklu leyti og fjárþörf sú sem skattheimtunni var ætlað að mæta er ekki fyrir hendi. Verður meginástæða þessi nánar studd gögnum undir rekstri málsins. Einnig er ljóst að skattfénu hefur verið ráðstafað á annan hátt en lögin gera ráð fyrir, og hafa stórar fjárhæðir af þessum skatti, sem m.a. hefur verið reynt að innheimta hjá stefnda, runnið í Lífeyrissjóð bændna. Verður ekki séð að slík tilfærsla fjármuna frá einum lífeyrissjóði til annars

með lagaboði fái staðist. Nefna má að algjörlega er óljóst hvernig innheimtu umrædds gjalds er háttað hjá öðrum lífeyrissjóðum og hvernig skattinum er varið. Í reikningum stefnanda árin 1980-1984, sem lagðir eru fram sem dskj. nr. 30-34 í málinu kemur fram að stefnandi telur sig ekki eiga útistandandi þá fjárhæð sem hann nú krefur stefnda og tvo aðra lífeyrissjóði um.

Það er fyrst í reikningum stefnda árið 1985 sbr. dskj. nr. 35 að hann telur sig eiga útistandandi í kaflanum Lífeyrissjóðir, kafla 2, skýring 4: kr. 7.015.222,00, en í skýringu segir að af þessari upphæð sé í innheimtu skuld þriggja lífeyrissjóða að upphæð kr. 6.722.252,00 án vaxta. Verður að telja að með því að stefnandi taldi ekki umrædda fjármuni til eignar í reikningum sínum árin 1980-1984, eða í 5 ár, hafi stefndi mátt treysta því að stefnandi liti svo á að skuldin væri ekki til og er því eignfærsla á umræddri fjárhæð árið 1985 hæpin bókhaldshagræðing.

Varakrafan er á því byggð að iðgjöld eldri en fjögurra ára séu fyrnd eða krafa alls að fjárhæð kr. 328.647,00 svo og eru fyrndar allar vaxtakröfur, sem eldri eru en fjögurra ára. Dráttarvaxtakröfur, reistar á reglugerðum sem settar hafa verið með stöð í lögum um eftirlaun til aldraðra, eiga ekki lagastöð og eru auk þess mjög óljósar. Því er algjörlega mótmælt að heimilt sé að reikna vexti á vexti ofan eins og gert er í stefnu.

Varakrafan er nánar skýrð svo:

Stefnufjárhæð	3.016.531,00
Frá dragast dráttarvextir	÷ 1.561.205,00
Frá dregst höfuðst. til 1.9.82	÷ 328.647,00
Varakrafa: 1.126.679,00	

Skorað er á stefnanda að gera ljósari grein fyrir útreikningi en gert er í sundurliðun dómkrafna á dskj. nr. 27 og er fyrirvari gerður um réttmæti þess útreiknings.“

Af hálfu stefnanda var síðan öllum málsástæðum stefnda mótmælt og sérstaklega á því byggt að greiðsluskylda lífeyrissjóðanna væri ákveðin af löggjafanum og itrekuð í reglugerð. Þannig væri það ekki stefnandi sem ákvæði skattheimtuna, heldur reiknaði skattinn einungis út eftir ákvæðum laga og reglugerða settum með stöð í lögnum. Upplýst var að 1980 hefðu greiðsluskyldir sjóðir verið 34 auk hinna svonefndu SALSjóða. Af þessum 34 sjóðum væru einungis tveir í vanskilum auk stefnda.

Álit dómsins.

Stefndi hefur ekki mótmælt aðild stefnanda að málinu.

Samkvæmt 17. gr. 1. nr. 97/1979 um eftirlaun til aldraðra, sbr. nú 17. gr. 1. nr. 2/1985, skipar heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra Umsjónar-

nefnd eftirlauna. Verksvið hennar er skilgreint í lögum og reglugerðum. Rétt þykir að þessu athuguðu að líta á nefndina sem opinbert stjórnvald.

Í V. kafla laga nr. 97/1979, sbr. I. nr. 92/1982, sbr. I. nr. 117/1984 og nú V. kafla I. nr. 2/1985, er mælt fyrir um sérstaka skattlagningu lífeyrissjóða og skattlagningarprósenta af bókfærðum iðgjaldatekjum þeirra ákveðin. Samkvæmt lagaákvæðunum hafa stjórnvöld engin áhrif á hæð skattsins. Ekki verður því talið að með lögnum sé skattlagningarvald í reynd fært til stjórnvalds.

Lög um eftirlaun til aldraðra ná, hvað snertir skattskyldu lífeyrissjóða samkvæmt lögnum, til þeirra lífeyrissjóða sem II. kafla samkomulags Alþýðusambands Íslands, Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, Vinnuveitendasambands Íslands og Vinnumálasambands samvinnufélaganna um málefni lífeyrissjóða tekur til og undirritað hafa samstarfssamning lífeyrissjóða þar að lútandi, sbr. 24. gr., sbr. I. mgr. 21. gr. laganna, svo og annarra lífeyrissjóða, sem lögbundnir eru eða njóta viðurkenningar fjármálaráðuneytisins samkvæmt lögum um tekju- og eignarskatt, sbr. 2. tl. I. mgr. 25. gr. laganna, nú I. tl.

Því er haldið fram af hálfu stefnanda að samkvæmt þessu nái skattlagning skv. lögnum til allra starfandi lífeyrissjóða í landinu. Af hálfu stefnda hefur ekki verið sýnt fram á annað.

Það eru lífeyrissjóðirnir sjálfir sem eru skattlagðir skv. lögnum, en ekki einstaklingar þeir sem í þeim eru. Skipulag sjóðs skiptir ekki máli í því sambandi.

Fé til uppbótargreiðslna þeirra sem lífeyri fá samkvæmt I. kafla laganna er aflað með því að samkomulagssjóðirnir svonefndu leggja fram 5% af iðgjaldatekjum sínum árin 1980-1982, en lífeyrisgreiðslurnar að öðru leyti fjármagnaðar af Atvinnuleysistryggingasjóði og ríkissjóði.

Aðrir lífeyrissjóðir skulu einnig leggja fram 5% af bókfærðum iðgjaldatekjum sínum til þess að standa straum af kostnaði af greiðslu eftirlauna samkvæmt II. kafla laganna, greiðslu uppbótar á þann lífeyri og greiðslu sérstakrar uppbótar á lífeyri samkvæmt II. kafla laga um Lífeyrissjóð bænda. Lífeyrisgreiðslur samkvæmt II. kafla laganna eru að öðru leyti fjármagnaðar af ríkissjóði, Atvinnuleysistryggingasjóði, Jöfnunarsjóði sveitarfélaga og framlagi launaskattsgreiðenda.

Samkvæmt 2. og 7. gr. laganna eiga allir þeir sem lífeyrisréttindi fá samkvæmt þeim að uppfylla sömu skilyrði nema að því leyti að þeir sem lífeyri fá samkvæmt I. kafla laganna, skulu vera félagar í stéttarfélagi, en þeir, sem lífeyri fá samkvæmt II. kafla, þurfa þess ekki.

Allt frá árinu 1969 hefur orðið þróun í lífeyrismálum hérlandis í þá átt að tryggja öllum landsmönnum, sem hafa haft ákveðnar lágmarksvinnutekjur, rétt til lágmarkslífeyrisgreiðslna til viðbótar þeim eftirlaunum sem

greidd eru skv. lögum um almannatryggingar, eftir að þeir hafa náð ákveðnum aldri og að öðrum skilyrðum fullnægðum. Setning laga um eftirlaun til aldraðra er hluti þessarar þróunar. Fjár til þessara lífeyrisgreiðslna hefur verið aflað með þeim hætti sem að framan er lýst, m.a. með því að skattleggja starfandi lífeyrissjóði í landinu. Þótt sá munur sé gerður í lögnum að skattur þeirra lífeyrissjóða sem getið er í 24. grein laganna skuli renna til greiðslu uppbótar á lífeyri, en skattur þeirra lífeyrissjóða sem getið er um í 25. gr. laganna skuli renna til að standa undir kostnaði af greiðslu eftirlauna og uppbótar á þau, þykir skattheimtan vera sama eðlis í báðum tilvikum, og sömuleiðis er hún jöfn að hlutfalli.

Af því sem að framan hefur verið rakið þykir fram komið að skatturinn sé álagður samkvæmt málefnalegum sjónarmiðum og náí jafnt til allra þeirra sem starfa á sams konar eða svipuðum grundvelli, þ.e. lífeyrissjóðanna.

Niðurstaða dómsins er því sú að almenni löggjafinn hafi ekki með setningu 2. tl. 1. mgr. 25. gr. laga nr. 97/1979 eða breytingum á því ákvæði, þ.e. 4. gr. 1. 92/1982 og 9. gr. 1. 117/1984, sbr. nú l. nr. 2/1985, farið út fyrir stjórnskipuleg mörk sín.

Samkvæmt 1. tl. 1. mgr. 25. gr. 1. nr. 97/1979 skyldi einnig innheimta 0,5% eftirlaunaiðgjald af launaskattsstofni eigin vinnu sjálfstætt starfandi manna. Með 3. gr. 1. nr. 52/1981 var þessi innheimta lögð niður. Af hálfu stefnanda eru þau rök nefnd fyrir þessu að með l. nr. 55/1980 hafi sjálfstætt starfandi menn verið skyldaðir til að vera í lífeyrissjóði, og hafi því ekki þótt ástæða til þess að halda þessum skatti. Af hálfu stefnanda er því einnig haldið fram að þegar svo var komið hafi fjármálaráðuneytinu ekki þótt svara kostnaði að innheimta gjaldið fyrir þann tíma sem það var í gildi. Með lögum nr. 92/1982 er skattlagningu lífeyrissjóðanna haldið óbreyttri til 1984. Með l. nr. 117/1984 var skattlagningin framlengd til 1989 en skattlagningarprósantan lækkuð í 4% árið 1985 en 3% árin 1986-1989. Réttþegar eru þeir sömu og upphaflega eftir l. nr. 97/1979.

Þótt 0,5% eftirlaunaiðgjald af launaskattsstofni eigin vinnu hafi verið fellt niður breytir það því ekki að skattlagning lífeyrissjóðanna nær jafnt til allra sem starfa á sams konar eða svipuðum grundvelli, þ.e. lífeyrissjóðanna. Þegar sjálfstætt starfandi menn hafa verið skyldaðir til að vera í lífeyrissjóði á skattlagningin að ná til iðgjalda þeirra.

Niðurstaða dómsins er því sú að þær breytingar sem gerðar hafa verið á lögum nr. 97/1979 breyti því ekki að almenni löggjafinn hafi ekki með löggjöfinni um eftirlaun til aldraðra farið út fyrir stjórnskipuleg mörk sín. Aðrar málsástæður stefnda geta ekki leitt til þess að skattheimtan sé óheimil.

Stefna í máli þessu er birt 12. september sl. Samkvæmt 2. tl. 3. gr. 1.

nr. 14/1905 voru þá fyrnd framlög stefnda til stefnanda með gjalddögum fyrir 1. apríl 1983. Samkvæmt sama ákvæði eru vextir af þessum framlögum einnig fyrndir.

Með stoð í 25. gr. laganna um eftirlaun aldraðra má á það fallast með stefnanda að stefndi eigi að greiða álagt gjald af bókfærðum iðgjaldatekjum sínum. Stefndi benti á að skatturinn vegna ársins 1983 væri ofáttaður. Á það verður ekki fallist því samkvæmt dskj. 15 er mismunurinn fólginni í álagi sem heimilt er að reikna á eftirstöðvar og ofgreiðslur samkvæmt 2. mgr. 8. gr. reglugerðar nr. 47/1983, sbr. 4. gr. 1. nr. 92/1982.

Skattur sá, sem stefndi skuldar stefnanda, nemur því samkvæmt ofanskráðu kr. 1.232.558,00.

Fallast verður á það með stefnda að vaxtakrafa stefnanda sé ófullkomin og auk þess eru vanskilavextir á tímabili tvíteknir í kröfugerð. Augljóst er af kröfugerðinni og gögnum málsins að stefnandi miðar við mánaðarlega dráttarvexti. Þykir því mega ákveða stefnanda dráttarvexti samkvæmt 2. mgr. 25. gr. 1. nr. 97/1979, 4. gr. 1. nr. 92/1982 og 9. gr. 1. nr. 117/1984, sbr. reglugerðir nr. 207/1980 og nr. 47/1983 frá gjalddögum og af áföllnum fjárhæðum í samræmi við sundurliðun stefnanda dómskj. 27. Dráttarvextir þannig ákveðnir þykja hafa næga lagastoð. Í vaxtaákvörðun þessari þykir fólgið að dráttarvextir af þeirri skuldarupphæð sem borið hefur slíka vexti í 12 mánuði megi leggjast við höfuðstól skuldarinnar. Vegna kröfu stefnanda og í samræmi við Hrd. frá 23. desember 1986 má þetta gerast með dráttarvexti áfallna eftir 1. febrúar 1985, í fyrsta sinn 01.02. 1986. Þannig ákveðnir dráttarvextir koma fram í dómsorði.

Samkvæmt þessari niðurstöðu þykir rétt að stefndi greiði stefnanda málskostnað sem þó verður að ákvarða með tilliti til dæmds höfuðstóls.

Málskostnaður ákveðst kr. 150.000,00.

Hrafn Bragason borgardómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Lífeyrissjóður Tæknifræðingafélags Íslands, greiði stefnanda, Umsjónarnefnd eftirlauna, kr. 1.232.558,00 með 5% dráttarvöxtum á mánuði frá 1. apríl 1983, af kr. 168.850,00 til 1. ágúst 1983, af kr. 337.700,00 frá þeim degi til 21. október 1983, með 4,75% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 21. nóvember 1983, með 4% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 21. desember 1983, með 3,25% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 21. janúar 1984, með 2,5% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. apríl 1984, af kr. 519.225,00 frá þeim degi til 1. ágúst 1984, af kr. 769.358,00 frá þeim degi til 1. september 1984, með 2,75% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. febrúar 1985, með 3,75% dráttarvöxtum á mánuði

frá þeim degi til 1. mars 1985, með 4% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. apríl 1985, af kr. 1.000.958,00 frá þeim degi til 1. júní 1985, með 3,5% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. ágúst 1985, af kr. 1.232.558,00 frá þeim degi til 1. september 1985, með 3,75% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. mars 1986, með 2,75% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. apríl 1986, með 2,25% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til greiðsludags. Heimilt er að leggja tildæmda dráttarvexti af skuldarupphæð, áfallna eftir 01.02.85, við höfuðstól á 12 mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. febrúar 1986. Stefndi greiði stefnanda kr. 150.000,00 í málskostnað.

Föstudaginn 16. desember 1988.

Nr. 229/1988. **Ákærvaldið**

(Bragi Steinarsson vararíkissaksóknari)
gegn

Atla Björnssyni

(Jón Oddsson hrl.)

Áfengis- og tollalagabrot. Eignarupptaka.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson, Guðrún Erlendsdóttir og Hrafn Bragason.

Héraðsdómi var áfrýjað til Hæstaréttar með stefnu 14. júlí 1988 að ósk ákærða en jafnframt af hálfu ákærvalds.

Af hálfu ákærvalds er krafist staðfestingar hins áfrýjaða dóms að því er varðar sakfellingu, upptöku og sakarkostnað, en jafnframt er þess krafist, að refsing verði þyngd og ákærði dæmdur til að greiða áfrýjunarkostnað.

Ákærði krefst lækkunar refsingar, sem eingöngu verði fésekt, svo og málsvarnarlauna úr ríkissjóði til skipaðs verjanda.